
Purusharthanirayah

ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯಃ

Document Information

Text title : puruShArthanirNayaH

File name : puruShArthanirNayaH.itx

Category : misc, sachchidAnanda-shivAbhinava-nRisiMhabhAratI

Location : doc_z_misc_general

Author : Sachchidananda Shivabhinava Nrisimha Bharati Swamigal

Proofread by : PSA Easwaran psawaswaran at gmail.com

Latest update : November 9, 2018

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 30, 2023

sanskritdocuments.org

ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಃ

ಪುರುಷಾರ್ಥದಾನದಕ್ಷಂ ಪುರುಹೂತಪ್ರಮುಖನಿರ್ಜರಾರಾಧ್ಯಂ .
ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಯೇಹಂ ಪುರುಷಂ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯಪಿಂಗಲಂ ನೌಮಿ .. 1..
ತತ್ರ ತಾವತ್ಯಃ ಪುರುಷಾರ್ಥೋ ನಾಮ? ನ ತಾವದನುಕೂಲಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಲತ್ರಾದಿಃ;
ತದನಿತ್ಯತ್ವಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ . ನ ಚ “ಏತತ್ತಯಂ
ಜಗತಿ ಪುಣ್ಯಕೃತೋ ಲಭಂತೇ” ಇತಿ ತಸ್ಯಾಪಿ ಸುಕೃತಸಾದ್ಯತ್ವೇನ
ನಿತ್ಯತ್ವಮಿತಿ ಶಂಕ್ಯಂ; ನ ಹಿ ಜಲಜನ್ಯತ್ವಸಾಮ್ಯೇನ
ಬುದ್ಧದತರಂಗಘೇನವಾರಿಜಾನಾಂ ಸ್ಥಿರತ್ವಸಾಮ್ಯಮಸ್ತಿ; ತಸ್ಮಾದ್ಧರ್ಮಾರ್ಥ-
ಕಾಮಮೋಕ್ಷಾಶ್ಚತ್ವಾರಃ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಃ . ತತ್ರ ಧರ್ಮೋ ನಾಮ-ಆಶುವಿನಾಶಿನಾಂ
ವಿಹಿತಕರ್ಮಣಾಂ ಕಾಲಾಂತರಭಾವಿಫಲಜನಕತ್ವಾನ್ಯಧಾನುಪಪತ್ಯಾ
ಕಲ್ಪ್ಯಮಾನೋದೃಷ್ಟಪದಾರ್ಥವಿಶೇಷಃ . ತಥಾ
ಹಿ-ಯಾಗಗಂಗಾಸ್ನಾನಶಿವಪೂಜಾದೀನಾಂ ಹವಿಃಪ್ರಕ್ಷೇಪಣ-
ಗಂಗಾಜಲಮಜ್ಜನಶಿವಲಿಂಗಾದಿಷು ಪುಷ್ಪಕ್ಷೀರಾದಿಸಮರ್ಪಣಾದಿರೂಪಾಣಾಂ
ಯಾವತ್ಕಾರ್ಯೋತ್ಪಾದಾಸ್ಥಾಯಿತ್ವಸ್ಯ ಸಾರ್ವಲೌಕಿಕತ್ವಾತ್ಕಲ್ಪನೇ ತು
ಫಲಾವ್ಯವಹಿತಪ್ರಾಕ್ಯ ಣವೃತ್ತಿಸ್ವಸ್ವವ್ಯಾಪಾರಾನ್ಯತರಕತ್ವರೂಪಫಲ-
ಜನಕತ್ವಸ್ಯ ಕಾಲಾಂತರಕೃತಕರ್ಮಣಾಮಪಿ ಸೂಪಪಾದಕತ್ವಾತ್ . ಅರ್ಥೋ
ನಾಮ-ಪೂರ್ವೋಕ್ತಧರ್ಮಾನುಕೂಲಯಾಗಾದಿಸಾಧನೀಭೂತಧನಧಾನ್ಯಾದಿಃ .
ಕಾಮಸ್ತು-ಉಕ್ತಧರ್ಮಜನಕಕರ್ಮಸು ಪ್ರವರ್ತಕಃ “ಧರ್ಮೋ ಮೇ
ಭೂಯಾತ್” ಇತೀಚ್ಛಾರೂಪಃ . ನ ತು ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಕಾರಕಃ ಕಾಮಃ; ತಸ್ಯ
ಪುರುಷಾರ್ಥಭಾವಾತ್ಪ್ರತ್ಯುತ ಪುರುಷದುಃಖಹೇತುತ್ವಾತ್ . ಕಿಂಚ, ಭಗವದ್ಗೀತಾಯಾಂ
ಭಗವಾನಪ್ಯೇವಮಾಹ-
“ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧೋ ಭೂತೇಷು ಕಾಮೋನಿ
ಭರತರ್ಷಭ” ಇತಿ .
ಮೋಕ್ಷಸ್ತು-ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೈಕಸಾದ್ಯಃ . ತತ್ಸ್ವರೂಪಮುಂತರತ್ರ ವರ್ಣ್ಯತೇ ..
ಅತ್ರೇದಂ ಚಿಂತ್ಯತೇ-ಚತುರ್ಷ್ಯಪ್ಯೇತೇಷು ಕಃ ಪರಮ ಇತಿ . ನ ಚ
ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾವಿಶೇಷಾಚ್ಚತ್ವಾರೋಪೀಮೇ ಸಮಾನಾ ಏವೇತಿ ನಿಶ್ಚೇತುಂ ಶಕ್ಯಾಃ

ನ ಹಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವಾವಿಶೇಷೇಽಪಿ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಸಮಾನಾ ಉಪಲಭ್ಯಂತೇ;
ಕಶ್ಚಿತ್ಪ್ರಭುಃ, ಕಶ್ಚಿದ್ಭ್ರತೃಃ, ಕಶ್ಚಿತ್ಸುಖೀ, ಕಶ್ಚಿದುಃಖೀತಿ
ಭೇದದರ್ಶನಾತ್ . ತನ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾವಿಶೇಷೇಽಪಿ ಚಿಂತ್ಯಮೇತೇಷು
ಪಾರಮ್ಯಮಿತಿ . ನ ಚಾರ್ಥಕಾಮೌ ಪರಮೌ, ತಯೋರ್ಧರ್ಮಹೇತುತ್ವೇನ ಧರ್ಮ
ಏವೋಪಕ್ಷೇಣತಯಾ ಸ್ವತಃ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಾಭಾವಾತ್ . ಅತ ಏವ ನ ಧರ್ಮೋಽಪಿ
ಪರಮಃ

ಪುಮರ್ಥಃ; ತಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಸಾಧನತ್ವೇನೋಪಸರ್ಜನತ್ವಾತ್ . ತಥಾ ಹಿ ಶ್ರುತಿಃ -
“ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮೇನ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮೋ ಯಜೇತ” “ವಾಯವ್ಯಶ್ವೇತಮಾಲಭೇತ
ಭೂತಿಕಾಮಃ” ಇತಿ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಸಾಧನತ್ವಮಾಹ ಧರ್ಮಸ್ಯ . ನ ಚೇಯಂ ಶ್ರುತಿನಃ
“ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಕಾರಣತ್ವಮಾಹ,” ಅಪಿ ತು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮಾದೇರಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ .
ಯಾಗಾದೇರ್ಧರ್ಮವ್ಯಾಪಾರಕತ್ವಸ್ಯಾವಶ್ಯಕತ್ವಯಾ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಕಾರಣತಾಯಾ
ಧರ್ಮಿಗ್ರಾಹಕಮಾನಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ . ನ ಚೈತೇಷಾಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ ಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಮಪಿ
ಸಂಭವತಿ .

ತಥಾ ಹಿ-

ಪುರುಷಾರ್ಥೋ ನಾಮ-ವಸ್ತುತಃ ಸುಖಂ, ದುಃಖಾಭಾವೋ ವಾ . ತಥಾ ಚ
ಲೋಕೇನುಭವಃ- “ಇಷ್ಟಂ ಮೇ ಭೂಯಾದನಿಷ್ಟಂ ಮೇ ಮಾ ಭೂತ್”
ಇತಿ . ನ ಚೇಮೇ ತ್ರಯಃ ಸುಖಂ ದುಃಖಾಭಾವೋ ವಾ . ತರ್ಹಿ, ಕಥಮೇತೇಷಾಂ
ಪುರುಷಾರ್ಥಕೋಟಿಪ್ರವಿಷ್ಟತ್ವಮಿತಿ ಚೇತ್, ತತ್ಸಾಧನತ್ವಾದಿತಿ ಬ್ರೂಮಃ . ಯಥಾ
ಲಾಂಗಲಸ್ಯ ಜೀವನತ್ವಾಭಾವೇಽಪಿ ಜೀವನಸಾಧನತ್ವೇನ “ಲಾಂಗಲಂ
ಜೀವನಂ” ಇತಿ ಪ್ರಯೋಗಃ, ತದ್ವತ್ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನತ್ವೇನೈತೇಷು
ಪುರುಷಾರ್ಥಪದಪ್ರಯೋಗಃ . ಕಿಂಚೈತೇಷಾಮನಿತ್ಯತ್ವಾದಪಿ ನ
ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥತ್ವಂ . ತಥಾ ಹಿ-ಅರ್ಥಕಾಮಯೋಸ್ತಾವತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇಣೈವಾನಿತ್ಯತ್ವಂ

ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ವತೀಂದ್ರಿಯತ್ವೇನ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಸ್ಮತ್ಯಾ ಚಾವಗಮ್ಯತೇ . ತಥಾ ಚ
ಶ್ರುತಿಃ- “ಯದ್ಯಥೇಹ ಕರ್ಮಚಿತೋ ಲೋಕಃ ಕ್ಷೀಯತೇ, ಏವಮೇವಾಮುತ್ರ
ಪುಣ್ಯಚಿತೋ ಲೋಕಃ ಕ್ಷೀಯತೇ” ಇತಿ . ಸ್ಮತಿಶ್ಚ- “ಕ್ಷೀಣೇ
ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ” ಇತಿ . ತರ್ಹಿ ಕಃ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಇತಿ
ಚೇನೋಕ್ಷ ಏವೇತ್ಯವೇಹಿ . ತಥಾ ಹಿ- ತಸ್ಯ “ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪೋತಿ ಪರಂ”
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತ್ಯಾ ಸುಖಸ್ವರೂಪತ್ವಸ್ಯ, “ತರತಿ ಶೋಕಮಾತ್ಮವಿತ್” ಇತ್ಯಾದ್ಯಯಾ
ಚ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿರೂಪತ್ವಸ್ಯ ಚ ಪ್ರತಿಪಾದನಾತ್ಸ್ವತಃ ಪುಮರ್ಥತ್ವಂ, ನಿತ್ಯತ್ವಂ
ಚ “ನ ಸ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” “ತೇಷಾಂ ನ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ”

“ಏತೇನ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಮಾನಾ ಇಮಂ ಮಾನವಮಾವರ್ತಂ ನಾವರ್ತಂತೇ”
ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ ..

“ಆಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಪುನಾರಾವರ್ತಿನೋಽರ್ಜುನ .”

“ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯಮಶಾಶ್ವತಂ .

ನಾಪ್ನುವಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂ ಗತಾಃ ..”

“ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ .

ಸರ್ಗೇಽಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಲಯೇ ನ ವ್ಯಥಂತಿ ಚ ..”

“ಯದ್ಗತ್ವಾ ನ ನಿವರ್ತಂತೇ ತದ್ಧಾಮ ಪರಮಂ ಮಮ .”

ಇತ್ಯಾದಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಶ್ಚ . ಕಿಂಚ, ಅನಿತ್ಯವಿಲಕ್ಷಣತ್ವಾದಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಂ .

ಲೋಕ ಉತ್ಪಾದ್ಯಪ್ರಾಪ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ್ಯವಿಕಾರ್ಯಾಣಾಮನಿತ್ಯತ್ವಂ ದೃಷ್ಟಂ . ನ
ಚಾಸೌ

ಮೋಕ್ಷ ಉತ್ಪಾದ್ಯಃ; ನಿತ್ಯೋ ಹಿ ಮೋಕ್ಷಃ ಸರ್ವೈರ್ಮೋಕ್ಷವಾದಿಭಿರಭ್ಯುಪಗಮ್ಯತೇ

. ನಾಪಿ ಪ್ರಾಪ್ಯಃ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ವೇನ ನಿತ್ಯಾಪ್ನುತ್ವಾತ್ . ನಾಪಿ ಸಂಸ್ಕಾರ್ಯಃ,

ನಿತ್ಯಶುದ್ಧನಿರತಿಶಯತ್ವಾನೋಕ್ಷಸ್ಯ . ನಾಪಿ ವಿಕಾರ್ಯಃ,

ಕೂಟಸ್ಥಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ವಾನೋಕ್ಷಸ್ಯ . ತಸ್ಮಾನ್ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ಸತ್ವತಃ

ಪುಮರ್ಥತ್ವಾಚ್ಚ ಮೋಕ್ಷ ಏವ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥಃ . ನ ಚ “ಅಕ್ಷಯ್ಯಂ

ಹ ವೈ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಯಾಜಿನಃ ಸುಕೃತಂ” “ಅಪಾಮ ಸೋಮಮಮೃತಾ

ಅಭೂಮ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭಿಃ ಕರ್ಮಫಲಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರತಿಪಾದನಾತ್ಕಥಂ

ಮೋಕ್ಷಸ್ಯೈವ ನಿತ್ಯಫಲತ್ವಮಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ; ಅಸ್ಯಾಃ ಶ್ರುತೇಃ “ಯತ್ಕೃತಂ

ತದನಿತ್ಯಂ” ಇತಿ ನ್ಯಾಯೋಪೇತಯಾ “ತದ್ಯಥೇಹ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತ್ಯಾ

ಬಾಧೇನ ಅತ್ರತ್ಯಾಕ್ಷಯ್ಯಾಮೃತಪದಯೋಃ ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಸ್ಥಾಯಿಸ್ಥಾನಪರತ್ವಸ್ಯೈವ
ವಕ್ತವ್ಯತ್ವಾತ್ .

ತಥಾ ಚ ಸ್ಮೃತಿಃ—

“ಆಭೂತಸಂಪ್ಲವಂ ಸ್ಥಾನಮಮೃತತ್ವಂ ಹಿ ಭಾಷ್ಯತೇ” . ಇತಿ .

ಇತ್ಥಂ ಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾ-ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೈರ್ವಿರೋಧೇ ಂಉಸಾರೇಣ ಸ್ಮೃತಿನೇಯಾ,

ಶ್ರುತ್ಯೋಃ

ಪರಸ್ಪರಂ ವಿರೋಧೇ ನ್ಯಾಯೋಪೇತಶ್ರುತ್ಯನುಸಾರೇಣ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಂ ನೇಯಮಿತಿ

. ತಸ್ಮಾನೋಕ್ಷ

ಏವ ನಿತ್ಯ ಇತಿ ಸಿದ್ಧಂ .. .

ಮೋಕ್ಷೋ ನಾಮ-ಸಾಲೋಕ್ಯಸಾಮೀಪ್ಯಸಾರೂಪ್ಯಸಾಯುಜ್ಯಕೈವಲ್ಯಭೇದೇನ
ಪಂಚವಿಧಃ .

“ತತ್ರ ಸಾಲೋಕವ್ಯಂ ತತ್ತದುಪಾಸ್ಯದೇವತಾವಾಸಸ್ಥಾನಭೂತಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಃ .
ಸಾಮೀಪ್ಯಮುಪಾಸ್ಯದೇವತಾಸಮೀಪವರ್ತನಂ . ಸಾರೂಪ್ಯಂ ದೇವತಾಸಮಾನಾಕಾರದೇಹ

ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಸಗುಣಸ್ಯ ದೇವತಾರೂಪಸ್ಯ ಅಹಂಗ್ರಹೇಣೋಪಾಸನಾಂ ಕುರ್ವತಃ
ಉಪಾಸ್ಯ-

ದೇವತಾತಾದಾತ್ಮ್ಯಂ . ಕೈವಲ್ಯಂ ತು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಿತ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮುಕ್ತಸ್ವಭಾವ-
ಪ್ರತ್ಯಗಭಿನ್ನಕೂಟಸ್ಥನಹ್ಮಸ್ವರೂಪೇಣಾವಸ್ಥಾನಂ . ಇದಮೇವಾವಿದ್ಯಾನಿವೃತ್ತಿಪದೇನಾ-

ವ್ಯಭಿಧೀಯತೇ . ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ-

“ಅವಿದ್ಯಾಸ್ತಮಯೋ ಮೋಕ್ಷಃ ಸಾ ಚ ಬಂಧ ಉದಾಹೃತಃ .” ಇತಿ .

“ನಿವೃತ್ತಿರಾತ್ಮಾ ಮೋಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾತತ್ವೇನೋಪಲಕ್ಷಿತಃ .” ಇತಿ ಚ .

ಅಪಿ ಚ,

“ತಸ್ಮಾದವಿದ್ಯಾಸ್ತಮಯೋ ನಿತ್ಯಾನಂದಪ್ರತಿತಿತಃ .

ನಿಃಶೇಷದುಃಖೋಽಭೇದಾಚ್ಚ ಪುರುಷಾರ್ಥಃ ಪರೋ ಮತಃ ..” ಇತಿ .

ಇಯಂ ಕೈವಲ್ಯರೂಪಾ ಮುಕ್ತಿರೇವ ಮುಖ್ಯಾ . ತಥಾ ಚ ಸೂತಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥಾನಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯ-

“ಷಡ್ಭಾವವಿಕ್ರಿಯಾಹೀನಾ ಶುಭಾಶುಭವಿವರ್ಜಿತಾ .

ಸರ್ವದ್ವಂದ್ವವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಸತ್ಯವಿಜ್ಞಾನರೂಪಿಣೀ ..

ಕೇವಲಂ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪೋಕ್ತಾ ಸರ್ವದಾ ಸುಖಲಕ್ಷಣಾ .

ನ ಹೇಯಾ ನಾಪ್ಯುಪಾದೇಯಾ ಸರ್ವಸಂಬಂಧವರ್ಜಿತಾ ..

ನ ದೃಷ್ಟಾ ನ ಶ್ರುತಾ ವಿಷ್ಣೋ ನ ಚಾಸ್ವಾದ್ಯಾ ನ ತರ್ಕಿತಾ

ಸರ್ವಾವರಣನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ನ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ನಿರಾಶ್ರಯಾ ..

ವಾಚ್ಯವಾಚಕನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣವರ್ಜಿತಾ .

ಸರ್ವೇಷಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಸಾಕ್ಷಾದಾತ್ಮಭೂತಾ ಸ್ವಯಂಪ್ರಭಾ ..

ಪ್ರತಿಬಂಧವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಸರ್ವದಾ ಪರಮಾರ್ಥತಃ .

ಅವಿಚಾರದಶಾಯಾಂ ತು ಪ್ರತಿಬದ್ಧಾ ಸ್ವಮಾಯಯಾ ..

ಏಷೈವ ಪರಮಾ ಮುಕ್ತಿಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾ ವೇದಾರ್ಥವೇದಿಭಿಃ .

ಅನ್ಯಾಶ್ಚ ಮುಕ್ತಯಃ ಸರ್ವಾ ಅಪರಾಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಾಃ ..” ಇತಿ .

ನ ಚಾನ್ಯಾಸು ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿರೂಪಾಸು ಕಥಂ ಮುಕ್ತಿಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗ ಇತಿ ವಾಚ್ಯಂ;

ತಾಃ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಾಂ ಪುನರಾವೃತ್ತ್ಯಭಾವೇನ ಕ್ರಮೇಣ ಮುಖ್ಯಮುಕ್ತಿದರ್ಶನಾತ್ತಾಸು
ಮುಕ್ತಿಶಬ್ದೋಪಚಾರಃ .

ತಥಾ ಚೋಕ್ತಂ-

“ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಚರೇ .

ಪರಸ್ಯಾಂ ತೇ ಮಹಾತ್ಮಾನಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಪರಂ ಪದಂ ..” ಇತಿ .

ನ ಚಾಸ್ಯಾಃ ಕೂಟಸ್ಥಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಾಯಾ ಮುಕ್ತೇಃ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧತಯಾ ತದರ್ಥಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಗುರೂಪಸದನವಿಚಾರಾದಿಷು ಪ್ರವೃತ್ತಿರ್ನ ಸ್ಯಾದಿತಿ ವಾಚ್ಯಂ; ತಸ್ಯಾಃ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧತ್ವೇಽಪಿ ವಿಸ್ಮೃತಕಂಠಚಾಮೀಕರನ್ಯಾಯೇನಾಜ್ಞಾತತ್ವೇನ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತೈ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ವಿಚಾರಾದಿಷು ಪ್ರವೃತ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ .

ವಿಸ್ಮೃತಕಂಠಚಾಮೀಕರನ್ಯಾಯಸ್ವೇವಂ-ಕಶ್ಚಿತ್ಪುರುಷಃ ಸ್ವಕಂಠಸ್ಥಮೇವ

ಚಾಮೀಕರಂ ವಿಸ್ಮೃತ್ಯ “ಅಹೋ ಮದೀಯಶ್ಚಾಮೀಕರಃ ಕುತ್ರ ವಾ ಸ್ಥಾಪಿತಃ

ಕೇನ ವಾಪಹೃತಃ” ಇತೀತಸ್ತತಃ ಪರ್ಯಟನ್ಯುತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಲಬ್ಧ್ವಾ ಬಹುಧಾ

ಶೋಚಂಸ್ತಿಷ್ಠತಿ . ಅತ್ರಾಂತರೇ ಕಶ್ಚನಾಗತ್ಯ ಚೂತೇ- “ತಾವಕೇ ಕಂಠ

ಏವ ಖಲು ಚಾಮೀಕರೋ ವರ್ತತೇ, ಕಿಮರ್ಥಂ ಭವಾನ್ ಮಹಾಂತಂ

ಶೋಕಮಾಪನ್ನಃ”

ಇತಿ . ಸ ತದ್ವಾಕ್ಯಶ್ಚವಣಾನಂತರಂ ಯಥಾ ಸ್ವಕಂಠಸ್ಥಮೇವ ಚಾಮೀಕರಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ

ಅಲಬ್ಧಸ್ಯ ಲಾಭಾದಿವ ತುಷ್ಯತೀತಿ . ಅನೇನ ನ್ಯಾಯೇನ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧಾಪೀಯಂ

ಮುಖ್ಯಾ

ಮುಕ್ತಿರಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಾ ಅಜ್ಞಾತತ್ವೇನ ಅಲಭ್ಯೇವ ಸತೀ ಸ್ವಲಾಭಾಯ ಕಾರಣಮಪೇಕ್ಷತ

ಏವೇತಿ ಯುಕ್ತಾ ತದರ್ಥಂ ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ . ಕಾರಣಂ ತು ಜ್ಞಾನಮೇವ;

“ನಾನ್ಯಃ ಪಂಥಾ ವಿದ್ಯತೇಽಯನಾಯ” “ತರತಿ ಶೋಕಮಾತ್ಮವಿತ್” .

“ನಾಸ್ಯ ಕೃತಃ ಕೃತೇನ . ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಾರ್ಥಂ ಸ ಗುರುಮೇವಾಭಿಗಚ್ಛೇತ್”

ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪೋತಿ ಪರಂ “ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಭ್ರಮ್ಯ ಭವತಿ” “ಸ ಯೋ

ಹ ವೈ ತತ್ಪರಮಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ”

ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತಿಭ್ಯಃ ..

“ಬಹೂನಾಂ ಜನ್ಮನಾಮಂತೇ ಜ್ಞಾನವಾನ್ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯತೇ .”

“ತತೋ ಮಾಂ ತತ್ತ್ವತೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಶತೇ ತದನಂತರಂ ..”

ಇತ್ಯಾದಿಸ್ಮೃತಿಭ್ಯಶ್ಚ . ತಜ್ಞಾನಂ ಕೀದೃಶಮಿತ್ಯಪೇಕ್ಷಾಯಾಂ

ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತೌ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಪಾದ್ಯೈಃ-

“ಬ್ರಹ್ಮೈವಾಹಂ ಸಮಃ ಶಾಂತಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಲಕ್ಷಣಃ .

ನಾಹಂ ದೇಹೋ ಹ್ಯಸದ್ರೂಪೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ ..

ನಿರ್ವಿಕಾರೋ ನಿರಾಕಾರೋ ನಿರವದ್ಯೋಽಹಮವ್ಯಯಃ .

ನಾಹಂ ದೇಹೋ ಹ್ಯಸದ್ರೂಪೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ ..

ನಿರಾಮಯೋ ನಿರಾಭಾಸೋ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೋಽಹಮಾತತಃ .

ನಾಹಂ ದೇಹೋ ಹ್ಯಸದ್ರೂಪೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ ..
ನಿರ್ಗುಣೋ ನಿಷ್ಪ್ರಿಯೋ ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತೋಹಮಚ್ಯುತಃ .
ನಾಹಂ ದೇಹೋ ಹ್ಯಸದ್ರೂಪೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ ..
ನಿರ್ಮಲೋ ನಿಶ್ಚಲೋಽನಂತಃ ಶುದ್ಧೋಽಹಮಜರೋಽಮರಃ .
ನಾಹಂ ದೇಹೋ ಹ್ಯಸದ್ರೂಪೋ ಜ್ಞಾನಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ ಬುದ್ಧಿಃ ..” ಇತಿ .
“ತತ್ತ್ವಮಸಿ” “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” “ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ”
“ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಇತಿ ಮಹಾವಾಕ್ಯಜನ್ಯಾಖಂಡಾಕಾರವೃತ್ತಪರನಾಮಕಂ .
ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತೃಪಾಯಸ್ತು ಶ್ರುತೌ “ಆತ್ಮಾ ವಾ ಅರೇ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ ಶ್ರೋತವ್ಯೋ
ಮಂತವ್ಯೋ ನಿದಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ” ಇತಿ, “ಶಾಂತೋ ದಾಂತ ಉಪರತಸ್ತಿತಿಕ್ಷುಃ
ಶ್ರದ್ಧಾವಿತ್ತೋ ಭೂತ್ವಾಽಽತ್ಮನೈವಾತ್ಮಾನಂ ಪಶ್ಯೇತ್” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯೈರುದ್ಭ್ರಷ್ಟತೇ .
ಪಾದ್ಯೇ ಶಿವಗೀತಾಯಾಂ ಚ-
“ಕಥಂ ಭಗವತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಶುದ್ಧಂ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಜಾಯತೇ .
ತತ್ರೋಪಾಯಂ ಹರ ಬ್ರೂಹಿ ಮಯಿ ತೇಽನುಗ್ರಹೋ ಯದಿ ..”
ಇತಿ ಶ್ರೀರಾಮೇಣ ಪೃಷ್ಠಃ ಸನ್ ಶ್ರೀಭಗವಾನಾಹ-
“ವಿರಜ್ಯ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯ ಆವಿರಿಂಚಿಪದಾವಧಿ .
ಘೃಣಾಂ ವಿತತ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿಕೇಷ್ವಪಿ ..
ಶ್ರದ್ಧಾಲುರ್ಮುಕ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ವೇದಾಂತಜ್ಞಾನಲಿಪ್ಸಯಾ .
ಉಪಾಯನಕರೋ ಭೂತ್ವಾ ಗುರುಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದಂ ವ್ರಜೇತ್ ..
ಸೇವಾಭಿಃ ಪರಿತೋಷ್ಯೈನಂ ಚಿರಕಾಲಂ ಸಮಾಹಿತಃ .
ಸರ್ವವೇದಾಂತವಾಕ್ಯಾರ್ಥಂ ಶೃಣುಯಾತ್ಸುಸಮಾಹಿತಃ ..
ಸರ್ವವೇದಾಂತವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಮಯಿ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿಶ್ಚಯಂ .
ಶ್ರವಣಂ ನಾಮ ತತ್ಪ್ರಾಹುಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ ..
ಲೋಹಮಣ್ಯಾದಿಧೃಷ್ಟಾಂತಯುಕ್ತಿಭಿರ್ಯದ್ವಿಚಿಂತನಂ .
ತದೇವ ಮನನಂ ಪ್ರಾಹುರ್ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯೋಪಬೃಂಹಣಂ ..
ನಿರ್ಮೋಹೋ ನಿರಹಂಕಾರಃ ಸಮಃ ಸಂಗವಿವರ್ಜಿತಃ .
ಸದಾ ಶಾಂತ್ಯಾದಿಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನಾತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಾನಮೀಕ್ಷತೇ ..
ಯತ್ನದಾ ಧ್ಯಾನಯೋಗೇನ ತನ್ನಿದಿಧ್ಯಾಸನಂ ಸ್ಮೃತಂ .
ಸರ್ವಕರ್ಮಕ್ಷಯವಶಾತ್ಪ್ರಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೋಽಪಿ ಚಾತ್ಮನಃ ..
ಕಸ್ಯಚಿಜ್ಞಾಯತೇ ಶೀಘ್ರಂ ಚಿರಕಾಲೇನ ಕಸ್ಯಚಿತ್ .” ಇತಿ .
ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನೈಕಸಾಧ್ಯಃ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಸ್ಥಾನಲಕ್ಷಣೋ
ಮೋಕ್ಷ ಏವ ಪರಮಃ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಚತುರಶ್ರಂ ..

ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯೋಽಯಂ ಗುರುವರಕೃಪಯಾ ಮಯಾ ವ್ಯರಚಿ .
ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಯಾಂತು ಮೋದಂ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ವೀತಮತ್ಸರಾಸ್ತಮಿಮಂ ..
ಇತಿ ಶೃಂಗೇರಿ ಶ್ರೀಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಸಚ್ಚಿದಾನಂದಶಿವಾಭಿನವನೃಸಿಂಹ-
ಭಾರತೀಸ್ವಾಮಿಭಿಃ ವಿರಚಿತಃ ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ .
Proofread by PSA Easwaran

—
Purusharthanirnayah

pdf was typeset on August 30, 2023

—
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

